

The logo for the Netherlands Youth Institute (NJi) is located in the top left corner. It consists of the letters 'NJi' in a white, sans-serif font, with the 'i' being lowercase and smaller than the 'N' and 'J'. The logo is set against a dark blue square background.

Nederlands
Jeugdinstituut

The background of the entire page is a photograph of three people sitting at a wooden table in a bright, modern office or meeting room. In the foreground, a man with a beard and short brown hair is shown in profile, looking towards the right. Behind him, another man with dark hair and a beard is looking down at a document. To the right, a woman with long dark hair is looking towards the right. The room has large windows in the background, letting in natural light, and a potted plant is visible near the windows.

Handreiking Effectief Contracteren

Handvatten voor het contracteren van
effectieve jeugdzorg

Handreiking Effectief Contracteren: Handvatten voor het contracteren van effectieve jeugdzorg

In deze handreiking laten we zien hoe je als gemeente de kennis over effectiviteit van jeugdzorg kan gebruiken bij het contracteren. We beschrijven hiervoor drie concrete handvatten:

Handvatten

1. Gebruik kennis over effectiviteit
2. Zet in op alle elementen van effectiviteit
3. Leer van resultaten door monitoring

1. Gebruik kennis over effectiviteit

Wat weten we?

- De wetenschappelijke onderbouwing van hulpvormen en behandelmethoden in de jeugdzorg is nog beperkt.
- De kennis die er wel is, wordt nog niet overal toegepast.

Dit betekent dat je als gemeente aan twee dingen kan bijdragen: het benutten van de kennis die er is en het ontwikkelen van de kennis die er nog niet is.

[Lees hier meer over effectief werken in het veranderende jeugdveld.](#)

Voor het contracteren van effectieve jeugdzorg betekent dit dat je op de volgende manieren kan bijdragen aan het benutten van kennis over wat werkt:

- **Stimuleer het gebruik van effectieve jeugdinterventies**

De interventies in de [Databank Effectieve Jeugdinterventies](#) (DEI) kunnen meer benut worden in het jeugdveld. Vraag aanbieders welke interventies uit de DEI ze in hun aanbod hebben. Vraag ook welke ze willen toevoegen aan hun aanbod, en wat hen eventueel belemmert (bijvoorbeeld kosten of tijd). Je kan effectiviteit ook vast onderdeel maken van de contractering. Bijvoorbeeld door het werken met erkende interventie op te nemen in de gunningscriteria (hoe meer erkende interventies, hoe beter).

Tegelijkertijd staan veel interventies (nog) niet in de DEI. Dat wil niet zeggen dat al dit aanbod niet werkzaam is. Het betekent dat we het niet weten. Het is niet aan te raden om aanbieders te verplichten om alleen met erkende interventies te werken. Stimuleer vooral het gebruik van effectieve jeugdinterventies, bijvoorbeeld in een gezamenlijk gesprek over de kwaliteit van de hulp.

- **Stimuleer het gebruik van richtlijnen**

In een kwaliteitsgesprek kun je ook met aanbieders bespreken hoe vakinhoudelijke richtlijnen een plek hebben in de organisatie en bij de uitvoering van de hulp. Richtlijnen vormen de standaard van een beroepsgroep voor goede hulp. Welke activiteiten voert de aanbieder uit om de richtlijnen te implementeren? Een veelgenoemde reden van professionals om niet te werken volgens de richtlijnen is tijdgebrek. Worden professionals voldoende gefaciliteerd bij het benutten van de richtlijnen? Vraag jezelf ook af wat jullie als gemeente doen om dit te stimuleren. Zo zijn opleiding

en supervisie belangrijk voor het versterken van effectief werken. Maakt dit onderdeel uit van de tarieven? [In de databank Richtlijnen staat een overzicht met richtlijnen en standaarden voor professionals in de jeugdsector.](#)

- **Stimuleer het gebruik van andere kwaliteitsmiddelen**

Naast het gebruik van effectieve interventies en richtlijnen zijn er ook andere middelen die helpen om de effectiviteit van de jeugdhulp te versterken. Door als gemeente zoveel mogelijk gebruik te maken van bestaande kwaliteitsmiddelen, voorkom je onnodige verantwoording en administratieve lasten voor aanbieders, omdat deze door veel aanbieders al worden gebruikt.

Lees hier meer over:

- [kwaliteitseisen in wet- en regelgeving](#)
- [kwaliteitsmodellen](#)
- [kwaliteitskaders en -standaarden](#)

Voor het contracteren van effectieve jeugdzorg betekent dit dat je op de volgende manieren kan bijdragen aan het ontwikkelen van kennis over effectiviteit:

- **Stimuleer aanbieders om veelbelovende interventies aan te melden bij een databank**

Als een interventie veelbelovend is, maar nog niet is opgenomen in de Databank Effectieve Jeugdinterventies (DEI): stimuleer de aanbieder om de interventie [in te dienen voor beoordeling door de Erkenningcommissie Interventies](#). Het Nji ondersteunt organisaties bij deze erkenningsprocedure. Een onafhankelijke commissie van experts uit wetenschap en praktijk beoordeelt de interventie op effectiviteit. Wil je weten of een interventie klaar is voor een erkenningstraject? Gebruik dan de [Quickscan Interventie met Potentie](#). In de DEI staan alle interventie voor kinderen, jongeren en hun opvoeders opgenomen. Naast de DEI zijn er andere relevante databanken, zoals de [databank met erkende GGZ-interventies \(Trimbos-instituut\)](#) en de [Databank Effectieve sociale interventies](#) (Movisie).

- **Stimuleer onderzoek naar effectieve jeugdzorg**

Voor veel hulpvragen zijn interventies ontwikkeld. Maar er zijn ook hulpvragen waarvoor het aanbod van effectieve jeugdzorg beperkt is. Als gemeente kan je aanbieders de ruimte geven om onderzoek te doen en zo meer zicht te krijgen op effectiviteit. Als in een gemeente een bepaalde hulpvraag veel voorkomt en daarvoor nog geen effectief aanbod beschikbaar is, kunnen aanbieders en gemeenten samen onderzoek doen. Mooie voorbeelden daarvan vind je bij de [Regionale Kenniswerkplaatsen Jeugd](#).

2. Zet in op alle elementen van effectiviteit

Wat weten we?

- Effectiviteit van jeugdzorg gaat niet alleen over het benutten van kennis over wat werkt bij een specifieke hulpvraag. Er zijn ook andere elementen die bijdragen aan de effectiviteit van jeugdzorg.
- Belangrijke andere elementen van effectiviteit zijn:
 - De kwaliteit van de samenwerking tussen de professional en het kind, de jongere en zijn opvoeders.
 - Overeenstemming over de doelen en de aanpak tussen de professional en het kind, de jongere en zijn opvoeders.
 - De opleiding van de professional.

Lees meer over effectiviteit in de publicatie [55 Vragen over effectiviteit. Antwoorden voor de jeugdzorg.](#)

Voor het contracteren van effectieve jeugdzorg betekent dit dat je het volgende kan doen:

- **Werk aan voldoende ruimte voor de samenwerkingsrelatie**

Een belangrijke factor voor effectiviteit is de kwaliteit van de samenwerking tussen de professional en het kind, de jongere of zijn opvoeders. Voor die samenwerkingsrelatie moet voldoende tijd en ruimte zijn. Bij een tekort aan tijd en geld worden interventies beperkt uitgevoerd. Bijvoorbeeld niet drie uur in de week ambulante hulp in een gezin, maar slechts één uur in de week. Of geen supervisie en scholing meer. Dit heeft invloed op de effectiviteit van een interventie. Goedkoop wordt zo duurkoop. Bespreek daarom met aanbieders wat zij nodig hebben om de interventie goed in te zetten en de gewenste resultaten te bereiken.
- **Verlaag administratieve lasten**

Ruim een derde van de jeugdprofessionals overweegt vaak om ander werk te gaan doen (zie dit [onderzoek van Pointer](#)). Dit heeft onder andere te maken met de hoge administratielast. Die heeft invloed op de beschikbaarheid en motivatie van professionals, en gaat ten koste van hun tijd met kinderen, jongeren en hun opvoeders. Als gemeente kan je bijdragen aan een vermindering van de administratieve lasten. Werk bijvoorbeeld met contractstandaarden. En besef dat elke aanvullende eis of verantwoording meer administratie vraagt. De tijd die daarvoor nodig is, gaat ten koste van

de tijd die een professional kan besteden aan kinderen, jongeren en hun opvoeders. [Lees hier meer over de aanpak van administratieve lasten voor professionals.](#)

- **Stimuleer het samen beslissen over doelen en aanpak**

Een algemeen werkzame factor voor effectiviteit is overeenstemming over de doelen en de aanpak tussen de professional en het kind, de jongere of zijn opvoeders. Een instrument hiervoor is de [richtlijn Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp](#), of de [SMARTcard Slim doelen opstellen en evalueren met cliënten](#). Vraag aanbieders hoe zij aandacht besteden aan samen beslissen.

- **Creëer ruimte voor de ontwikkeling van professionals**

Een goed opgeleide professional met kennis over wat werkt draagt in belangrijke mate bij aan effectieve hulpverlening. Dit betekent dat er voldoende tijd en (financiële) ruimte moet zijn voor de ontwikkeling van professionals. Denk aan tijd en budget voor kwalitatief goede opleiding, supervisie en intervisie. Bespreek met aanbieders wat zij hiervoor nodig hebben en wat er mogelijk is.

3. Leer van resultaten door monitoring

Wat weten we?

- Monitoring maakt de effectiviteit van hulp zichtbaar, merkbaar of meetbaar. [Lees hier meer over monitoring.](#)
- Monitoring helpt om erachter te komen bij welke kinderen, jongeren en opvoeders de hulp werkt en bij wie de hulp minder goed of niet werkt. Met deze gegevens kan hulp verbeterd worden. Meer informatie daarover vind je in het [handboek Zicht op effectiviteit](#).
- Op basis van monitorinformatie kan je een lerende beweging stimuleren, door regelmatig met elkaar de volgende vragen te beantwoorden: Herkennen we dit beeld? Kunnen we het verklaren? Wat vinden we ervan? En zijn er verbeteracties nodig? Voor het vormgeven van een goed gesprek over kwaliteit kan je [deze tool](#) benutten.
- [Onderzoek in de volwassenen-ggz](#) laat zien dat monitoring van de resultaten helpt om de effecten in de gewenste richting bij te sturen. Er zijn ook studies in de jeugdhulp in Nederland met vergelijkbare effecten (zie bijvoorbeeld de website van de [Nederlandse onderzoeker Kim de Jong](#) of het [handboek Zicht op effectiviteit](#)).

Voor het contracteren van effectieve jeugdzorg betekent dit dat je het volgende kan doen:

- **Stimuleer het monitoren en leren**

Het is aan jeugdhulpaanbieders zelf om monitoring en het voeren van feedback- en verbeter-gesprekken over de resultaten vorm te geven. Een voorbeeld van hoe aanbieders dit kunnen doen is het [Samenwerkingsverband Effectieve Jeugdhulp Nederland \(SEJN\)](#). Als gemeente kun je in de gesprekken over effectiviteit aan jeugdhulporganisaties vragen of zij hun resultaten monitoren en zo ja, wat zij hiervan leren. Het implementeren van monitoring is overigens niet eenvoudig. Stimuleer aanbieders om dit stap voor stap aan te pakken en vraag wat daarbij goed gaat.

- **Gebruik landelijke afspraken rondom monitoring**

In 2017 zijn er afspraken gemaakt tussen gemeenten, brancheorganisaties en beroepsverenigingen in de jeugdzorg over hoe zij de uitkomsten van de hulp kunnen monitoren. Resultaat hiervan is de [geharmoniseerde set outcome-indicatoren](#). Er is breed draagvlak voor het gebruik van deze indicatoren en voor het doel daarvan. Maar in de praktijk worden ze nog beperkt gebruikt. Door het gebruik van de geharmoniseerde set outcome-indicatoren te stimuleren en aanbieders te vragen naar de uitkomsten en verbeteracties, help je de lerende beweging in het veld zonder te veel administratieve lasten. [Lees hier meer over hoe je daarin kan samenwerken met aanbieders.](#)

- **Bepaal samen welke gegevens je wilt verzamelen**

Binnen de geharmoniseerde set outcome-indicatoren kun je verschillende gegevens verzamelen. Die gegevens moeten helpen om te bepalen of de resultaten worden bereikt die belangrijk zijn voor kinderen, jongeren, opvoeders en professionals. Betrek daarom jongeren, opvoeders, professionals en aanbieders bij de keuze welke gegevens je wilt verzamelen.

- **Reken niet af op resultaat**

Sommige aanbieders vrezen dat gemeenten de gegevens gebruiken om hen af te rekenen op het resultaat. Hierdoor komt een gezamenlijke leercyclus tussen gemeente en aanbieders vaak moeilijk van de grond. Het is belangrijk dat aanbieders zelf het nut en de noodzaak van het leren inzien. Ga met aanbieders in gesprek over wat monitoring voor hen heeft opgeleverd en tot welke verbeteracties dit heeft geleid. Zie ook de [tool voor het voeren van het kwaliteitsgesprek](#).

- **Leer samen**

Gesprekken tussen gemeenten en aanbieders gaan vaak over de prestaties van de aanbieder. Daar wordt een kans gemist. Aanbieders kunnen gemeenten immers ook helpen bij het vormgeven van beleid. Bijvoorbeeld door te bespreken hoe de gemeente een sluitend en effectief jeugdhulpaanbod kan vormgeven.

Randvoorwaarden voor succes

Met deze handreiking adviseert het Nederlands Jeugdinstituut gemeenten over hoe zij met inkoop en beleid kunnen sturen op effectiviteit. Een effectiever jeugdveld is een veranderopgave. Daarvoor is een aantal randvoorwaarden van belang. Ten eerste is samenwerking tussen gemeenten en aanbieders nodig. Een gezamenlijke urgentie en een gedeelde visie over wat nodig is, helpen gemeenten en aanbieders om hun rol te vervullen. Ten tweede: partnerschap opbouwen rondom een veranderopgave kost tijd. Nieuwe contracten kunnen dit proces verstoren omdat die de bestaanszekerheid van aanbieders beïnvloeden.

Aanbieders en gemeenten kunnen samen werken aan een sluitend en effectief jeugdzorgaanbod. Een permanente cyclus van leren en ontwikkelen, waarbij men als partners met elkaar optrekt, draagt bij aan het realiseren van effectieve hulp voor kinderen, jongeren en hun opvoeders.

Bekijk ook ons online dossier [Samenhangend Jeugdbeleid](#) op welke manier je dit kan doen.

Suggesties of voorbeelden?

Deze handreiking is een uitgave voor het VNG-congres van 28 en 29 juni 2022. In de periode daarna neemt het Nederlands Jeugdinstituut contact op met gemeenten en aanbieders over de toepasbaarheid van de adviezen. Wil je hierover meedenken? Of heb je een praktijkvoorbeeld dat hier goed bij past? Stuur dan een e-mail naar Bram van den Berg, adviseur bij het Nederlands Jeugdinstituut (b.vandenberg@nji.nl).

Het Nederlands Jeugdinstituut is een onafhankelijk en betrokken kenniscentrum dat actuele kennis over jeugd, vakmanschap en de organisatie van het jeugdveld verzamelt, verrijkt, duidt en deelt.

© 2022 Nederlands Jeugdinstituut

Alle informatie uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden. Graag de bron vermelden.

Meer informatie: www.nji.nl

Auteurs: Bram van den Berg, Inge Bastiaanssen, Karlijn Stals

Fotografie: EyeEm

Vormgeving: Punt Grafisch Ontwerp